

Kinesisk blues

av Anders Hansson

Vi är många som är nyfikna på Kina. Inget land i världen kan uppvisa en så lång historia och en så gammal kultur. Men just det som känns lockande kan också innebära ett hinder för den som vill lära sig mer om Kina. Man kan läsa tjocka böcker och ändå känna att man bara skrapat lite på ytan. Ämnet är enormt.

Ett bra sätt att närma sig en kultur kan vara att välja ett mindre område som särskilt intresserar en. Rätt snart ska man märka att ingen företeelse är separerad från det samhälle där den förekommer och för att få en bättre förståelse för sitt specialämne måste man veta mer om samhället i stort. Kinakännaren Cecilia Lindqvist fick 1989 Augustpriset för en sådan "ingång" till Kina, boken *Tecknens rike* om det kinesiska skriftspråket. Hennes senaste bok handlar om det kinesiska stränginstrumentet qin och blev även den Augustprisbelönad.

Stort språng

Cecilia Lindqvist gjorde den långa resan till Kina första gången 1961. Där blev hon den enda eleven någonsin att tas emot på Forskningsinstitutet för Qin i Peking. Landet led vid den här tiden fortfarande av effekterna av den misslyckade kampanjen *Det stora språnget* vars mål var att Kina på några få år skulle ta ikapp stormakternas industriella försprång. Resultatet blev att miljontals människor svält ihjäl. Själv drabbades Cecilia Lindqvist av grav proteinbrist och tappade håret innan hon fick proteininjektioner för att kompensera den snabba dietomställningen.

– När jag åkte till Kina var jag helt opolitisk, berättar Cecilia Lindqvist när Nationalencyklopedin träffar henne på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg.

– Mina kinesiska kamrater sa att jag måste åka ut på landet och titta på folkkommunerna men jag var helt ointresserad av sånt. Jag ville till palatset och titta på porslin. Det är kulturen som berör mig personligen, även om det var intressant att få följa Kina på så nära håll.

Svävande fjäril

En qin består enkelt uttryckt av två hoplimmade trästycken och är cirka 120 centimeter lång och omkring 20 centimeter bred. Instrumentkroppen täcks av lager på lager av svart eller rött lack vilket skyddar och bevarar. Att metoden fungerar bevisas av att det finns över tusen år gamla qin som fortfarande är i bruk. De sju strängarna är tillverkade av hårt tvinnat silke, ett material som lämpar sig synnerligen väl för instrumentsträngar. Så klassificeras också stränginstrument i Kina som "silkesinstrument".

Cecilia Lindqvist, som tidigare spelat klaviatur och renässansluta i många år, chockerade sin lärare Wang Di genom att be om skalövningar som hon kunde dragga hemma. Så kunde man väl göra. Saknade västerlänningar fullständigt respekt för sina instrument? Attityden som genomsyrar, inte bara qinmusiken utan hela den traditionella kinesiska kulturen, är en helt annan än den västerländska. För varje ton i ett qinstycke finns detaljerade anvisningar för både vänster- och högerhandens rörelser. Ofta används olika djurs rörelser som

liknelse för handställningen, exempelvis "Ljus fjärl svävar över blomman", "Trollsländor nuddar vattnet" eller "Frusen kråka hackar i snön".

Även musikstyckena har ofta poetiska namn och beskriver gärna en företeelse ur naturen. Det är musikens och musikerns uppgift att frambringa en speciell bild eller känsla hos sig själv och den som lyssnar. Bland de stycken som finns på den cd-skiva som åtföljer boken *Qin* finns titlar som *Flödande vatten*, *Vårnatt*, och *Åskväder*. Närheten till naturen är central liksom strävan efter en känsla av frid, harmoni och delaktighet i "de tiotusen tingen". Allt detta talar starkt till Cecilia Lindqvist.

– Jag är beroende av naturen, utbrister hon, och naturen har en så stor roll i qinmusiken, i alla bilder, alla berättelser, alla öden i styckena.

Qin intar en central plats i den gamla kinesiska kulturtraditionen. Bildade människor i det gamla kinesiska samhället förväntades behärska "De fyra konsterna". Dessa var att spela qin, läsa och skriva, måla med tusch och pensel samt att spela schack. Människor som spelar och lyssnar på qinmusik är ett vanligt förekommande motiv i kinesisk konst och poesi. Många av styckena är skrivna till dikter och det är meningen att den som spelar ska nynna texten tyst för sig själv.

Elitens instrument

Qin var följaktligen den bildade elitens musik. Att instrumentet har en ganska svag klang som inte lämpar sig för större lokaler eller månghövdad publik förstärker exklusiviteten. Men så har qinmusik heller aldrig använts som underhållning. Allt detta, i kombination med att instrumentet är svårt att lära sig samt att det förknippas med det gamla, feodala samhällsskicket, har gjort att qinmusiken riskerat att glömmas bort.

– För fem tio år sedan var jag orolig för qins framtid, avslöjar Cecilia Lindqvist. Risken är att den gamla generationen försvinner och då inte kan föra kunskapen vidare. Men nu är jag hoppfull och jag hoppas att min bok ska bidra till att sprida intresset för qin.

Hon berättar att det största hotet mot qinmusiken har varit den kinesiska fascinationen för allt västerländskt. Landets musiker vill mäta sig med och helst överträffa musikerna från väst och spela i stora symfoniorkestrar. Men nu ser hon en annan trend växa sig starkare. Traditionella kläder och traditionell heminredning är på väg tillbaka och även intresset för qin verkar bli större. Cecilia Lindqvist hoppas på en liknande utveckling som Pekingoperan genomgått.

– Det var västerländska turister som återupplivade intresset för Pekingoperan och nu börjar det bli vanligt att man spelar qin på tehusen dit västerlänningarna söker sig, berättar hon.

Även i skivaffärerna i Kina märks det en förändring. Det tidigare skrala utbudet av qinmusik har vuxit ut till flera hyllmeter. Visserligen är det mest fråga om gamla inspelningar men det visar att det finns ett intresse för genren.

– Tyvärr hörs de vibration som är så speciella för qinmusiken inte riktigt på inspelningarna, men den som spelar både hör och känner och det finns en stor

sinnlighet i detta, berättar Cecilia Lindqvist medan hon gör några graciösa gester med händerna.

Kinesisk blues

Boken *Qin* började Cecilia Lindqvist arbeta på för många år sedan, men mycket har kommit emellan. Förutom familj och barn, även undervisning i bland annat kinesiska och arbetet på boken *Tecknens rike*. *Qin* är också väldigt genomarbetad och verkar ta upp varje aspekt av qinmusiken som kan tänkas. Den är dessutom vackert formgiven med den tidigare nämnda cd-skivan som bonus.

För svenskar som aldrig hört qinmusik förr och mest är vana vid dagens popmusik kan musikformen kännas väldigt annorlunda. Även om tonerna ibland faller snabbt som när "en röd krabba kravlar iväg sidledes", så är det stillsam musik. Sluter man ögonen går det lätt att måla upp scenen framför sig när man lyssnar på *Vildgäss landar på stranden*, ett stycke som är känt sedan 600-talet. De glidande tonerna och vibratona påminner om dem som används inom bluesmusiken.

– Visst, det finns mycket blues i qinmusiken, instämmer Cecilia Lindqvist, som själv gärna sätter sig vid sin qin från Mingdynastin (1368-1644) och spelar en stund innan hon går till sängs eller när hon känner sig ledsen eller arg.

Vi avslutar vårt samtal med att konstatera att en konstform som har omkring tretusen år på nacken knappast kommer att dö ut nu heller.

– Qin kommer att förbli den bildade elitens instrument, spår Cecilia Lindqvist, men den bildade eliten är en grupp som växer i dagens Kina.